

G. IVĂNESCU ȘI LINGVISTICA LIMBILOR LITERARE

LUMINIȚA VLEJA*

„Dacă vei examina fără prejudecăți realitatea lingvistică, vei ajunge la concluzia că există două lingvistici, cu principii și metode de cercetare deosebite, una a cauzalității și alta a libertății, a scopurilor. Este de altfel concepția veacului trecut și cred că trebuie să ne întoarcem la ea, bine înțeles îmbogățind-o cu tot ce un veac de gândire a câștigat în plus. Ea va permite lingvisticii occidentale să urce pe o nouă treaptă” (G. Ivănescu, scrisoare către Eugeniu Coșeriu, București, 17 aprilie 1961)¹.

Dintre marii profesori care au creat școală și care au rămas, prin exemplara vocație filologică, nume emblematice ale lingvisticii românești, G. Ivănescu, de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta 100 de ani, ocupă un loc aparte. Autor al unei opere lingvistice impresionante atât prin complexitatea problematicii tratate, cât și prin originalitatea doctrinei pe care a fost construită, lingvistul ieșean a reprezentat și continuat concepția lingvistică a mentorului său, Alexandru Philippide. Alături de Sextil Pușcariu, Ivănescu a fost considerat unul dintre cei mai mari lingviști români. A avut un parcurs profesional complex. Ca formație aparține Școlii lingvistice ieșene, purtând mereu în memorie lecțiile întemeietorului acestei școli, A. Philippide, dar și ale lui Ibrăileanu. A fost profesor la Iași, unde l-a avut student pe Coșeriu în primul an de studiu, înainte de plecarea acestuia în străinătate.

Lingvist consacrat la nivel național și internațional, membru corespondent al Academiei Române din 1965, când a fost propus de Iorgu Iordan, G. Ivănescu este, în primul rând, unul dintre membrii cei mai de seamă ai Școlii lingvistice ieșene, după A. Philippide și Iorgu Iordan². În cadrul acestei școli, Ivănescu și-a articulat o

* Universitatea de Vest, Timișoara, bd. Vasile Pârvan, nr. 4, România.

¹ Vezi Munteanu 2011: 71.

² În acest sens, Eugen Munteanu mărturisește: „Mă consider, de asemenea, un membru al «Școlii lingvistice ieșene», așa cum s-a conturat aceasta, de mai bine de un secol, pe calea deschisă de A. Philippide și prin aportul a trei generații de cercetători conduse, succesiv, de Iorgu Iordan, Gh. Ivănescu și Vasile Arvinte. Mai mult decât o doctrină clar definită, tradiția filologică ieșeană se distinge prin îndrăzneală în abordarea unor teme de cercetare majore, spirit critic, prudență și autoexigență, acribie filologică și obiectivitate în interpretarea documentelor de limbă, tendință spre exhaustivitate, îmbinare armonioasă între acumularea de material factual și căutarea de soluții teoretice

concepție proprie despre fenomenele lingvistice, îndelung gândită și care constituie un liant între lucrările sale, de la *Problemele capitale ale vechii române literare* (1948) până la *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene* (1981).

O strălucire deosebită, unică, a dat-o activității de cercetare științifică timișorene G. Ivănescu între anii 1962 și 1969 ca șef al Catedrei de limba română de la Universitatea de Vest, unde a predat lingvistică romanică, lingvistică generală și s-a ocupat de redacția „Analelor”. Venirea profesorului Ivănescu la Timișoara a însemnat o conturare spirituală definitivă a discipolilor săi din acest colț de țară și totodată o schimbare de paradigmă în cercetarea filologică. Marele lingvist aducea cu sine formația sa complexă, desăvârșită la Paris și la Roma, precum și atmosfera Iașului universitar interbelic. „Tot ceea ce marile întâlniri cu A. Philippide, în primul rând, Garabet Ibrăileanu, Iorgu Iordan, dar și cu George Călinescu au putut să aducă definitiv în modelarea unui spirit veșnic neliniștit, avid de cunoaștere, iscoditor, aflat în formare atunci, le-a adus cu sine pentru buna alcătuire spirituală a discipolilor timișoreni. Contactul de scurtă durată cu Eugen Coșeriu, cel mai mare lingvist al epocii noastre, pe atunci student, l-a marcat, de asemenea, Gheorghe Ivănescu urmărind impresionanta carieră mondială a acestuia și analizându-i cu atenție lucrările într-o epocă în care Coșeriu era mai mult sau mai puțin ignorat în România” (Oancea 2006: 78–79).

Ca profesor universitar al recent înființatei Facultăți de Filologie a Universității din Timișoara a contribuit decisiv la conturarea unei direcții filologice care s-a întemeiat pe câteva idei fundamentale ale sale. Dacă există o școală de filologie timișoreană cu un profil bine caracterizat, care să o impună în plan național, ea se datorează în mare măsură lui G. Ivănescu. Timișoara a beneficiat de enorma șansă de a avea, în epoca începuturilor, timp de șapte ani, când era atâta nevoie de personalități polarizatoare, întrucât nu exista o tradiție, personalitatea acestui savant de anvergură europeană. O tânără instituție va beneficia de erudiția profesorului și de un mod de a face cercetare, pe care l-a impus. A fost un lingvist complet, total, unind cercetarea faptelor lingvistice cu „iluminarea” lor dintr-o perspectivă teoretică. A impus această linie care îmbina reflecția teoretică cu buna cunoaștere a fenomenelor lingvistice. Reținem câteva din lucrările lui Ivănescu, observând această simbioză dintre reflecția lingvistică și analiza fenomenelor lingvistice concrete. În celebra sa teză de doctorat, *Problemele capitale ale vechii române literare*, lansează ideea dialectelor literare. G. Ivănescu introduce aici noțiunea de dialect literar acceptată apoi sub formă de variantă literară. Ideea dialectului literar este preluată de la A. Meillet, care o lansase în studiul său *Aperçu d'une histoire de la langue grecque*, publicat în 1913.

Ivănescu are contribuții teoretice majore în domenii ca cercetarea comparativ-istorică, istoria limbii române, reconstrucția internă, schimbările fonetice etc. El este „unul din lingviștii cei mai obsedați de problemele teoretice ale

convenabile. Toate aceste caracteristici au fost întruchipate cel mai expresiv în personalitatea lui Gh. Ivănescu, de a cărui încurajare și îndrumare m-am bucurat în anii formării mele ca lingvist” (Munteanu 2005: 9–10).

lingvisticii, pe care a încercat să le fixeze într-o concepție unitară încă de la primele sale lucrări. Amintim în acest sens *Problemele capitale ale vechii române literare*, care a schimbat viziunea impusă de Densusianu despre baza dialectală a limbii române literare, în plus ea conținând «in nuce» unele soluții de mai târziu la problemele «capitale» ale lingvisticii” (Oancea 2006: 80).

Viziunea ivănesciană, teoria și ideile sale au fost permanent dezvoltate, prelungite, completate de însuși savantul ieșean, preocupat permanent de aspectele doctrinare ale operei profesorului său, Alexandru Philippide. Acesta s-a bucurat de o înaltă apreciere nu numai din partea lingviștilor români, ci și de a celor de peste hotare. Îl putem cita, în acest sens, pe „cunoscutul lingvist italian Carlo Tagliavini, care i-a oferit lui Philippide cartea sa *Rassegna delle pubblicazioni periodiche e recensioni*, apărută la Roma în 1928, cu următorul autograf: «Al prof. A. Philippide rispettoso omagi, C. Tagliavini»” (Istrate 2008: 194).

Importante piste de cunoaștere și interpretare ale operei ivănesciene și, prin aceasta, ale operei lui Philippide, ne sunt oferite de studiile cercetătoarei Carmen-Gabriela Pamfil. Grație preocupărilor acestei autoare, extrem de importante pentru lingvistica și filologia românească actuală, au fost date spre cunoaștere, cu o devotată grijă pentru recuperare și adâncită înțelegere, manuscrisele lui G. Ivănescu. Ca editor al unui volum de *Opere* ale lui A. Philippide (Editura Academiei, 1984), Carmen Pamfil, împreună cu G. Ivănescu, oferă importante prilejuri de meditație asupra a ceea ce a însemnat contribuția Școlii lingvistice ieșene și nu numai. Astfel, din masiva monografie în manuscris a lui G. Ivănescu, *Viața și opera lui Alexandru Philippide*, aflăm ce gândea savantul despre opera magistrului său:

„Am convingerea că opera lui Philippide cuprinde concepția lingvistică cea mai de seamă pe care a dat-o poporul român până astăzi și că această concepție poate determina o îmbunătățire a lingvisticii mondiale contemporane, care prezintă atâtea deficiențe, și tocmai în domeniul la care se referă concepția lingvistică a lui Philippide. Dar dacă așa stau lucrurile trebuie să ne propunem de a aduce la cunoștința lingviștilor străini aceste concepții. Va fi aceasta un frumos program de muncă al lingvisticii române viitoare” (Pamfil 2007b: 39).

Ideile lui Philippide revin în majoritatea studiilor ivănesciene, acceptate ca atare, corectate sau combătute cu argumentele de rigoare, completate sau nuanțate, deoarece G. Ivănescu și-a propus să cerceteze limbajul uman și limba română ca obiect universal de cunoaștere, construind un punct de vedere românesc în lingvistică. De aceea și-a elaborat opera valorificând tradiția românească și europeană, iar prin faptul că a nuanțat ceea ce a considerat adecvat propriului său mod de înțelegere a realității lingvistice a reușit să asigure lingvisticii românești un loc în lingvistica lumii. Din păcate, așa cum observa Carmen-Gabriela Pamfil, „puțini au fost colegii și elevii lui G. Ivănescu, care să i se alăture în acest demers, situație resimțită în tot dramatismul ei de temerarul cercetător”³.

³ „Aceasta a fost tragedia vieții mele, mărturisirea savantului, faptul că am fost obligat să reprezint singur timp de aproape o jumătate de veac doctrina lui Philippide despre limbaj cu îmbunătățirile pe

Linia de forță a concepției lingvistice ivănesciene este articulată, tratată și nuanțată pe larg în studiul *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie* (Ivănescu 1972), studiu prin care ni se furnizează premisele conceptuale cele mai temeinice și direcțiile de cercetare cele mai clar delimitate pentru fundamentarea științifică riguroasă. Ivănescu reușește să creeze, într-o teorie proprie, o sinteză între viziunea lui Philippide și cea a școlii idealiste, susținând ideea că există, pe de o parte, o lingvistică a limbilor literare și, pe de alta, o lingvistică a graiurilor populare, „dihotomie comparabilă ca valoare a demersului cognitiv cu dihotomia saussuriană lingvistică diacronică – lingvistică sincronică” (Pamfil 2008a: 124).

Ca și alți elevi de seamă ai lui Philippide (Giorge Pascu, Garabet Ibrăileanu, Iorgu Iordan), Ivănescu a preluat, așadar, multe din ideile magistrului său referitoare la limba literară. În *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, Ivănescu introduce și dezvoltă distincția fundamentală care ordonează diacronia faptelor de limbă, cele genealogice și cele ulterioare până la problemele de standardizare: dihotomia dintre istoria limbii populare, care nu epuizează istoria unei limbi, și o istorie a limbii literare, care se conduce după alte principii decât cele ale substratului și ale bazei psihologice. Ideea este reluată și în *Istoria limbii române*:

„După noi, deosebirea fundamentală între istoria graiurilor populare și cea a limbilor literare constă în faptul că cele dintâi sânt încă sub influența unui factor material, ca baza articulatorie, pe când celelalte anulează determinările impuse de aceasta, menținând un sistem fonetic care corespunde bazei articulatorii a unui singur dialect sau a unei perioade mai vechi. De aceea, în primele întâlnim determinismul caracteristic fenomenelor naturii, iar în celelalte suprimarea acestui determinism natural, în favoarea unuia de ordin social” (Ivănescu 1980: 14).

La baza acestei doctrine se regăsesc ideile lui Philippide despre schimbările lingvistice, „provenind din tradiția neogramatică, altoite pe ideile mai noi ale lingvisticii, trimițând la gândirea unor mari lingviști din secolul trecut: Vossler, A. Meillet, formalistii ruși și praghezi, Martinet, Walter von Wartburg, Chomsky etc.” (Oancea 2006: 82).

În raport cu această abordare, Ivănescu afirmă că formele primare ale limbajului, și anume graiurile populare, pot fi comparate în unele privințe cu natura. O comportare deosebită de aceea a naturii și, deci, specifică dezvoltării spirituale, se întâlnește doar în cazul limbilor literare. Savantul român subliniază un aspect al dialecticii spiritului pe care lingviștii, istoricii literari, istoricii, sociologii, filozofii nu l-au sesizat:

„Plecând de la concepția filozofului român Lucian Blaga, care face distincția între *culturile minore* și *culturile majore*, primele fiind culturile etnografice, iar cele din urmă, culturile superioare, am putea vorbi și noi de *spiritul minor*, înlănțuit încă de factori naturali și de *spiritul major*, devenit cu adevărat autonom. Graiurile populare ni se par a fi expresia spiritului minor, iar limbile literare, expresia spiritului major. Între aceste două forme ale spiritului

care i le-am adus (modificări sau completări). Era o direcție de idei total ignorată sau trecută sub tăcere, nu din rea-credință, ci din convingerea că ea nu reprezintă adevărul” (*apud* Pamfil 2007b: 18).

există nu numai asemănări, dar și o radicală opoziție. Unele din principiile după care se conduce dezvoltarea spiritului major și a formelor sale de expresie, care sânt limbile literare, sânt opuse principiilor după care se conduce dezvoltarea spiritului minor și a formelor sale de expresie, care sânt limbile populare” (Ivănescu 1980: 15).

La baza acestei concepții complexe despre dubla natură a limbajului, pe care G. Ivănescu o articulează în mod organic și original încă din teza sa de doctorat, publicată în 1948, cu titlul *Problemele capitale ale vechii române literare*, se află simbioza dintre reflecția lingvistică și analiza fenomenelor lingvistice concrete: „Problemele capitale pe care va trebui deci să le soluționăm în lucrarea de față vor fi acelea ale originilor dialectelor literare vechi românești. Aceasta însemnează a cerceta ce graiuri populare au devenit dialecte literare, unde, când și datorită căror împrejurări” (Ivănescu 1948: 142–143). Eruditul lingvist supune studiul științific al limbii literare unei temeinice dezbateri de principiu, aducând o contribuție fundamentală în această privință: „Problema capitală – de fapt problemele capitale – pe care ne-o vom pune noi, va fi prin urmare aceea dacă existau deosebiri între dialectele literare și graiurile populare” (Ivănescu 1948: 143).

Soluția pe care o propune Ivănescu pornește de la problema originii dialectelor literare. Prima întrebare care se pune cu privire la limba literară veche este aceea „dacă au existat deosebiri între graiul scris în țările române în secolele al XVI-lea și al XVII-lea și graiul poporului din același timp” și care au fost ele. Dacă răspunsul este unul afirmativ, atunci apare o nouă problemă: cum s-a ajuns la această deosebire, fapt care implică și chestiunea originii dialectelor literare românești, considerate în faza lor veche:

„De fapt amândouă aceste probleme pot fi înmănunchate în problema originii dialectelor literare. De aceea prima parte a cercetării noastre – a doua parte a lucrării întregi – se va intitula: *Originile dialectelor literare românești*. Înainte de a trece însă mai departe, vom preciza aici că problema originii se pune nu numai pentru diferite graiuri literare, dar și pentru haina deosebită pe care o au câteodată aceste dialecte, pentru grafie. Am arătat că și grafia se comportă ca limba: variază de la o regiune la alta, adică de la un dialect la altul, și chiar în cadrul aceluiași dialect. Este drept că grafia poate rămânea neschimbată de-a lungul timpului, pe când pronunțarea se schimbă. Dar cu aceasta nu se exclude problema originii ei. Se va pune problema locului și timpului apariției cutărei grafii și a motivelor pe care le-au avut scribii de a întrebuița cutare grafie, care vor trebui căutate pe de o parte în valorile fonetice ale grafiilor în limba slavă literară supt forma ei mediobulgară și pe de alta în pronunțiile românești. Problema se leagă cu aceea a originii dialectelor literare” (Ivănescu 1948: 149–150).

O prezentare critică a părerilor privitoare la periodizarea istoriei limbii române literare, asupra căreia au existat divergențe, o oferă Ion Gheție (1982: 63–68). Concepția lui Gheție coincide cu cea a lui Ivănescu și în ceea ce privește perioada unificării depline a variantelor literare (pe la 1880), ambii susținând că „limba literară rezultată atunci nu este chiar graiul muntean, ci un amestec între graiul muntean și cel moldovean-ardelean-bănățean” (Ivănescu 1948: 132). Ca și Ivănescu,

„lingvistul bucureștean distinge mai multe variante literare, întemeiate pe graiuri dacoromâne diferite, care se mențin până în veacul al XIX-lea, deși cu un secol mai înainte se produsese cea dintâi «muntenizare» spontană a limbii cărților tipărite. Unificarea limbii literare se produce abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe baza variantei literare muntene, dar și prin contribuția celorlalte variante literare daco-române” (Munteanu, Țara 1983: 48–49).

O altă problemă însemnată pe care o pune vechea română literară este, deci, cea legată de schimbarea bazei dialectale, care a dus la modificarea viziunii impuse de Densusianu. *Istoria limbii române* este, așadar, lucrarea ivănesciană care exprimă în mod complex viziunea savantului, fiind rodul unei experiențe lingvistice îndelungate. Această carte conține nu numai cea dintâi istorie completă a limbii române, ci și, implicit, un tratat de lingvistică generală.

Contribuții pe linia preocupărilor și pe baza concepției lui Ivănescu au existat de-a lungul timpului nu numai la Iași, ci și la București, Suceava, Timișoara. Liniile directoare ale concepției ivănesciene s-au impus în știința românească din acest din urmă centru universitar prin discipolii lingvistului, între care Ștefan Munteanu, reprezentant de seamă al stilisticii literare, care a asigurat în cea mai mare măsură perpetuarea tradiției. Definirea premiselor mai generale, estetice și filozofice în opera lui Ivănescu și o valorificare a contribuțiilor sale în acest sens găsim și în studiul lui Mircea Borcilă (1990: 3–12) – repere importante pentru toți cei interesați de problemele cunoașterii și cultivării limbii române.

Principiile concepției ivănesciene se regăsesc și la discipolii Ștefan Munteanu și Vasile Țăra, continuatorii timișoreni ai savantului care l-au urmat cu venerație și entuziasm pe drumul deschis în cercetarea lingvistică. Astfel, în *Istoria limbii române literare* (Munteanu, Țăra: 1983), în *Preliminarii teoretice*, la baza definiției pe care autorii o dau noțiunii de limbă literară regăsim doctrina ivănesciană:

„Întrucât limba literară reprezintă aspectul *cultural* al unei limbi (de aceea unii lingviști, de exemplu Al. Niculescu, preferă formula «limba culturii»), spre deosebire de graiurile populare, reprezentând aspectul natural al aceluiași idiom, cele două forme de existență a limbii «constituie obiectul a două ramuri deosebite ale lingvisticii, ba chiar a două lingvistici, având principii și metode deosebite»” (Munteanu, Țăra 1983: 16).

În *Romanitate și istorie. Epistemă clasică și literarizare*, Ileana Oancea pornește de la doctrina ivănesciană când face anumite distincții, fiind de părere, ca și profesorul său, că există două direcții fundamentale, aflate într-un raport de complementaritate necesară, deoarece vizează aspecte și mecanisme diferite ale limbajului și au metode distincte.

„Este vorba de lingvistica limbilor literare și lingvistica limbilor populare. G. Ivănescu le desprinde pentru prima dată cu toată claritatea, lingvistul român opunând concepția neogramaticilor celei a școlii idealiste, absolut îndreptățită, aceasta din urmă, dacă își limitează concluziile la aspectul literar pe care, de altfel, ea este cea dintâi care îl fundamentează cu adevărat. Trebuie să adăugăm însă că lingvistica limbilor literare (luând termenul într-o accepțiune mai puțin rigidă) există, și chiar foarte bine structurată (este vorba în special de stilistică, prezentă în retorică, singura care merită cu adevărat, după aserțiunea lui Guiraud, numele de știință în antichitate), încă în lingvistica greco-latină” (Oancea 1993: 12).

Autoarea timișoreană prelungeste în istoria lingvisticii această distincție făcută de Ivănescu, descoperind așadar în Antichitate, în afară de „o reflecție lingvistică de tip semiotic, și o „lingvistică a limbilor literare”, în care se poate integra, dincolo de retorică, și gramatica greco-latină (alcătuită sub egida retoricii), la fel de importantă pentru constituirea unor cadre formale tradiționale de analiză lingvistică”. Ivănescu numește lingvistica comparativ-istorică „lingvistica limbilor

populare”, care se dovedește a fi una din direcțiile lingvisticii și nu debutul lingvisticii științifice, cum s-a susținut uneori, absolutizându-se un punct de vedere istoricist în studiul limbii. Distincția metodologică clară între cele două lingvistici este foarte importantă pentru lingvistica romanică. În *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, Ivănescu numea cea de-a doua lingvistică, „lingvistica limbilor literare”. Despre istoria romanisticii concepută după principii ivănesciene vorbește Ileana Oancea în studiul sus-amintit, punând în relație diferite aspecte ale raportului dintre romanitate și istorie și insistând pe natura paradigmatică a istoriei.

Putem conchide că G. Ivănescu, aparținând, ca formație, școlii lingvistice ieșene, a purtat mereu lecțiile întemeietorului ei, A. Philippide, dar și pe cele ale lui G. Ibrăileanu; de altfel, triada corifeilor Philippide, Iordan, Ivănescu a însemnat o sursă mereu vie a gândirii lingvistice românești. A fost, pe rând, profesor la Iași, București, Timișoara și din nou la Iași, unde publică, spre sfârșitul vieții, în 1981, împreună cu un alt nume de seamă al filologiei românești, Th. Simenschy, monumentalul studiu *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, care a constituit substanța cursului opțional pe care l-a ținut studenților din anul al IV-lea. Am avut atunci imensa bucurie și privilegiul de a primi volumul din partea Profesorului.

La Timișoara, în anii '60 ai secolului XX, la recent înființata Facultate de Filologie a Universității de Vest, efortul constructiv al gândirii lingvistice a lui G. Ivănescu și vasta sa erudiție au contribuit decisiv la conturarea unei direcții filologice care s-a întemeiat pe câteva idei fundamentale ale marelui savant. Conștient că era necesară o cercetare adâncită, precum și rezolvarea unei serii de probleme fundamentale, Ivănescu și-a însușit o bună metodă, pe care a aplicat-o în lucrările proiectate. De la magistrul lor, discipolii au preluat principii de metodă și informații extrem de valoroase, precum și modelul intensei sale activități de cercetare, care le-au permis să rezolve, la rândul lor, unele probleme fundamentale. Iată ce spune, în acest sens, Vasile Țăra, ilustrând modul în care au lucrat profesorii universității timișorene pentru a soluționa problemele generate de lingvistica limbilor literare:

„După opinia noastră, teoria susținută de G. Ivănescu și I. Gheție, singura întemeiată pe o foarte minuțioasă analiză a faptelor culese dintr-un mare număr de monumente literare, oferă cele mai convingătoare soluții pentru rezolvarea complexei probleme a relațiilor istorice dintre limba literară și graiurile dacoromâne. În consecință, ne însușim, în mare, acest punct de vedere, fără să ignorăm însă faptul că unele detalii pot genera anumite discuții” (Munteanu, Țăra 1983: 50).

Așadar, la Timișoara, soluționarea unor probleme „capitale” ale limbii române literare s-a produs datorită efortului comun de cunoaștere, de sinteză și de selecție depus de magistrul și de elevii săi cei mai reprezentativi. Dacă există o școală de filologie timișoreană, ea se datorează, după cum am arătat, în primul rând, Profesorului Ivănescu, omagiat, iată, în octombrie 2012, și la Universitatea de Vest, de foștii săi studenți și colaboratori.

BIBLIOGRAFIE

- Borcilă 1990 = Mircea Borcilă, *Studiul științific al limbajului poetic în viziunea lui G. Ivănescu*, în „Cercetări de lingvistică”, XXXV, nr. 1, p. 3–12.
- Dragomir 2009 = Mioara Dragomir, *Locul limbii literare în doctrina lui Alexandru Philippide*, în „Philologica Jassyensia”, V, nr. 1 (9), p. 17–25.
- Gheție 1975 = Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, Editura Academiei.
- Gheție 1982 = Ion Gheție, *Introducere în studiul limbii române literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Iordan 1978 = Iorgu Iordan (coord.), *Istoria lingvisticii românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Istrate 2008 = Gavril Istrate, *Anticariatele Iașului*, în „Philologica Jassyensia”, IV, nr. 1 (7), p. 185–210.
- Ivănescu 1948 = G. Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide»”, XI–XII, 1944–1945 [1948], p. 1–412 și 540 (și în extras).
- Ivănescu 1972 = G. Ivănescu, *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, în „Philologica”, II, p. 5–25.
- Ivănescu 1980 = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea.
- Ivănescu 1984 = G. Ivănescu, *Alexandru Philippide – teoretician al limbajului*, studiu introductiv la volumul Alexandru Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, ediție de G. Ivănescu și Carmen-Gabriela Pamfil, București, Editura Academiei.
- Munteanu 2005 = Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Iași, Editura Polirom.
- Munteanu 2011 = Eugen Munteanu, *G. Ivănescu și Eugeniu Coșeriu – semnificații ale unei prietenii*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. LI, număr special *Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere*, coordonator: Eugen Munteanu, redactori: Luminița Botoșineanu, Doina Hreapcă, Ioana Repciuc, București, Editura Academiei Române, p. 63–72.
- Munteanu, Țăra 1983 = Ștefan Munteanu, Vasile D. Țăra, *Istoria limbii române literare. Privire generală*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Oancea 1993 = Ileana Oancea, *Romanitate și istorie. Epistemă clasică și literarizare*, Timișoara, Editura de Vest.
- Oancea 2006 = Ileana Oancea, *Elogiu spiritului creator: Gheorghe Ivănescu*, în *Filologie 50. 1956–2006*, volum coordonat de Maria Țenchea și Mirela Borchin, Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, p. 78–86.
- Pamfil 2004 = Carmen-Gabriela Pamfil, *Dihotomia ivănesciană popular – literar cu referire la limba română din Republica Moldova*, în *Spațiul lingvistic și literar românesc din perspectiva integrării europene*, Iași, Editura Alfa, p. 310–314.
- Pamfil 2007a = Carmen-Gabriela Pamfil, *Doctrina lingvistică a lui A. Philippide reflectată în opera lui G. Ivănescu*, în *Români majoritari/Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, Iași, Editura Alfa, p. 321–332.
- Pamfil 2007b = Carmen-Gabriela Pamfil, *G. Ivănescu și A. Philippide – creatori ai unei doctrine lingvistice românești*, în „Analele Universității «Ștefan cel Mare»” (Suceava), A. Lingvistică, t. XIII, nr. 2, p. 17–44.
- Pamfil 2008a = Carmen-Gabriela Pamfil, *Alexandru Philippide*, București–Chișinău, Editura Litera Internațional.
- Pamfil 2008b = Carmen-Gabriela Pamfil, *Istoria limbii române de Alexandru Philippide*, în „Philologica Jassyensia”, IV, nr. 1, p. 211–232.
- Philippide 2011 = Alexandru Philippide, *Istoria limbii române*, ediție critică de G. Ivănescu, Carmen-Gabriela Pamfil și Luminița Botoșineanu, Iași, Editura Polirom.
- Simenschy, Ivănescu 1981 = Th. Simenschy, Gh. Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, București, Editura Didactică și Pedagogică.

G. IVĂNESCU AND THE LINGUISTICS OF LITERARY LANGUAGES

ABSTRACT

G. Ivănescu is considered to be one of the major representatives of the Iași School of Linguistics, an emblematic figure of Romanian linguistics. Through the impressive body of works concerning linguistics and the striking originality of the doctrine on which this body of works was built, the linguist from Iași has contributed to and nuanced the linguistic conception of his mentor, Alexandru Philippide. G. Ivănescu was a professor in Iași, where one of his students was Coșeriu, in his first year of study, before he left Romania. Ivănescu gave a unique and special aura to the activity of scientific research conducted in Timișoara; between 1962 and 1969 he was Head of the Romanian Department at the West University of Timișoara, where he taught Romance Linguistics, as well as General Linguistics, and he was in charge of editing the *Annals*. His theory on the literary language is an original one, as it represents a synthesis of between Philippide's and the idealistic school's visions, proving that a linguistics of literary languages and a linguistics of folk dialects do indeed exist.

Keywords: G. Ivănescu, linguistics, linguistic doctrine, linguistics of literary languages, Timișoara.